

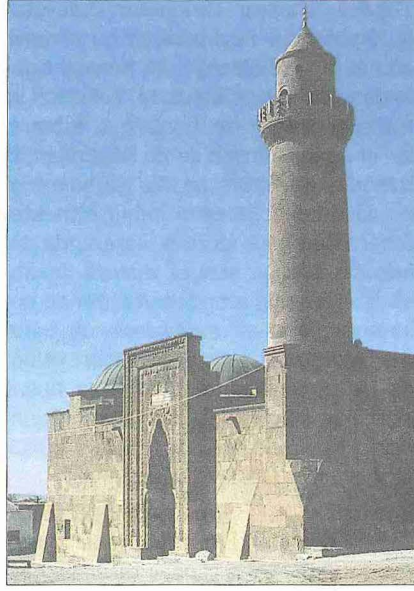
ALÂEDDİN CAMİİ

Niğde'de XIII. yüzyıla ait bir Selçuklu camii.

Niğde Kalesi içinde bulunan cami, Anadolu Selçuklularının **ulucami***lerindedir. Üç satırlık mermer kapı kitâbesine göre I. Alâeddin Keykubad döneminde, onun adına Beşâre b. Abdullah (İmrahor Zeyneddin Beşâre Bey) tarafından 620 (1223) yılında yaptırılmıştır. Yine cümle kapısında niş tepesine yerleştirilmiş bulunan diğer bir kitâbeden, caminin mimarlarının "Mahmud'un oğulları Siddik ve Gazi ustalar" şeklinde tanıtılan iki kardeş oldukları ve içeride kemer üstünde bulunan başka bir kitâbedeki "amel-i Siddik b. Mahmud" ibaresinden de başmimarın Siddik usta olduğu anlaşılmaktadır.

Tamamı düzgün kesme taştan yapılmış olan cami, doğu yönünde yan tarafa alınmış âbidevi cümle kapısıyla dikkati çeker. Yapının yüksekliğini aşan ve tamamen geometrik motiflerle süslenmiş olan bu kapıdan başka kuzey yönünde, minarenin alt köşesinde klasik Selçuklu nişi şeklinde ikinci bir kapı daha bulunmaktadır. Biraz yüksekte olan bu kapı, ahşap hatıllı özel bir mahfile açılmaktadır. Bu unsur Anadolu Türk mimarisinde camilerde görülen (Sultanbey mahfili gibi) özel mahfillerin erken örnekleri arasındadır. Silindir biçimindeki minare, iki renkli kesme taşlardan yapılmış orijinal Selçuklu sanatı örneklerindedir.

Caminin ön bölümü, mihrap duvarı boyunca çapları, yükseklikleri ve şekilleri birbirinden farklı yanyana üç kubbe ile örtülmüştür. Bu bölüm, kalın ve kademeli

Alâeddin Camii - Niğde

silmelere sahip üç geniş kemerle kuzeydeki bölümlerden ayrılmakta ve mihrap önünde enine gelişen bir ana mekân meydana getirmektedir. Diğer bölümler, caminin merkezindeki küçük bir iç avlunun etrafında yer alan mihrap duvarına dik tonozlarla örtülmüş bulunan üç nef biçiminde görülebilir. Ancak, bu yapıda mihrap duvarına dik, derinliğine bir gelişme söz konusu değildir. Büyük Selçuklu cami mimarisinin izlerini taşıyan bir planlama, enine gelişen mihrap önü kubbeli cami planıyla birlikte bir deneme mahiyetinde ele alınmış olmalıdır. Bu durum, yapının Anadolu Türk mimarisinin gelişme çizgisi içindeki önemini

arttıran bir özellik olarak ele alınmalıdır. Mihrap ve minber taştandır.

BİBLİYOGRAFYA :

A. Gabriel, *Monuments Turcs d'Anatolie*, Paris 1931, I, 117-122, levha XXXIV-XXXVI; Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1973, II, 43-45.

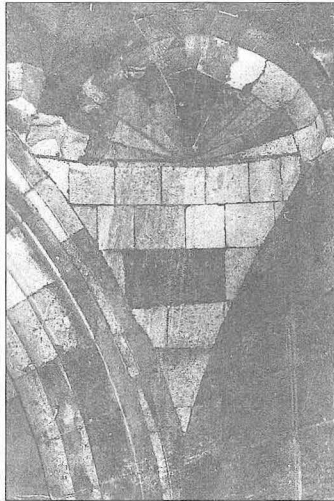
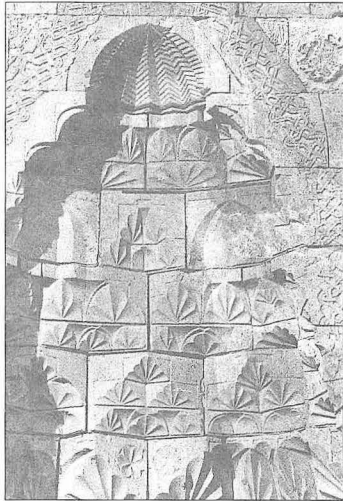

ARA ALTUN

ALÂEDDİN CAMİİ
ve MEDRESESİ

Sinop'un
Camiikebir mahallesinde bulunan
şehrin en büyük camii
ve medresesi.

Bugün Ulucami adıyla da anılan yapı, 66×44 m. boyutlarında geniş bir dikdörtgen avlu ile bu avlunun güneyinde yer alan 66×22 m. boyutlarında cami mekânından oluşmaktadır. Altı pâyenin birbirinden ayırdığı enlemesine uzun iki nefli bir plana sahiptir. Neflerin üzeri çapraz tonozla, mihrap önü ortadaki diğerlerinden yüksek üç kubbe ile, avluya bakan nefin uçları da yine iki kubbe ile örtülmüştür. Beş girişle avluya açılan yapının cümle kapısı ana eksenini belirler. Son cemaat yerinde, uçlardaki kubbeli mekânları dışarıda bırakacak şekilde içerlek yapılan birer minarenin varlığı ve söz konusu kubbeli mekânlardaki teknik ve işleme farklılıkları, sonraki dönemlerde binaya çeşitli eklemeler yapıldığını göstermektedir. İbn Battûta'nın XIV. yüzyıl sonlarına doğru gördüğü camiyi tek kubbeli ve ahşap maksûre*li olarak tasvir etmesinden, yapının çeşitli dönemlerde geçirdiği onarımlarla orijinal görünüşünü iyice kaybettiği anlaşılmaktadır. Avlunun batı kapısı üzerindeki kitâbeden, Candaroğlu Celâleddin Bayezid Bey (Kötürüm) tarafından 787 (1385) yılında esaslı bir onarım yaptırıldığı öğrenilmektedir. Binanın bu onarım sırasında ne tip değişiklikler geçirdiği bilinmemekle birlikte, binaya kuzey nefin uçlarında yer alan kubbeli ve çapraz tonozlu bölümlerin eklendiği ve dolayısıyla avlu yan duvarlarının buna göre yeniden düzenlenmiş olduğu kabul edilebilir. Avlunun kuzeydoğu köşesinde yer alan Candaroğulları Türbesi de bu onarım sırasında yapılmıştır. Orijinal minarelerinin ne zaman yıkıldığı bilinmeyen caminin kuzey avlu duvarı ortasındaki minaresi de sonradan eklenmiştir. Cümle kapısı içine konulan 833 (1430) tarihli kitâbeden de, Candaroğulları süsleme sanatının en güzel ör-

Alâeddin Camii'nin mukarnaslı taç kapısı detayı ve yan kubbede geçiş unsuru olarak yapılmış pandantif ve tromp